

Uunga siunnersuut: Aningaasarsianit akileraarutit pillugit Inatsisartut inatsisaata allannortinneqarneranik Inatsisartut inatsisaat nr. xx, xx.xxx 2012-imeersaq

(Utaqqiisaasumik inissiat nalingisa akileraarusersorneqarnerat, akileraartarnermi nalikilliliinerit pillugit maleruagassat sukaterneqarnerat)

Uunga siunnersuut: Qamutit motorillit akileraarutaat pillugit Inatsisartut inatsisaata allannortinneqarnera pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. x, xx. november 2012-imeersaq.

(Oqimaassutsimik agguaaneq)

Uunga siunnersuut: Qalerallit avataasiorluni aalisarnermi pisarineqartut akitsuutaat pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. xx, xx. xxxx 2012-imeersaq

(Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoq)

Saqqummiussissut**Siullermeerneqarnera**

Akileraartarnermi inatsisit uku suliarineqarneratigut inuiaqatigiinni allannortitsinerit arlallit Inatsisartut aallarnissavaat. Taamaattumik aallarniutigalugu Siulittaasoqarfik qutsavigerusuppara oqaluuserisassani immikkoortut uku ataatsimut suliarineqarsinnaammata.

Allannortitsinerimmi eqqortumik naammassineqassappata, taakkua imminnut ataqatigiinnissaat pingaaruteqarpoq. Aammalu eqqortumik paasineqarnissaat.

Akileraartarnermik allannortitsinerup siullertut akileraartarnermi periuserput naleqqunnerulersissavaa. Akileraartarnermi periuseq naleqqunnerulissaaq akileraartarnermut sulinermit pissutsinut nuukkaanni, tamatumani ullumikkut akileraartarnerput aqutigalugu inuit ilaasa akeqanngitsumik ineqarnerat imaluunniit ataatsimut aalisagartassatta avammut tunineqartarnerat suliffeqarfiillu akilertarlugit.

Tamatuma peqatigisaanik kinguaariit tulliit atugarissaarnissaasa aningaasalersorneqarnissaanut qulakkeerutaallutik suliniutinut akileraartarnermi periutsip ikorfartuutaalernissaanut akileraartarnermik allannortitsineq aallarniutaassaaq. Allatut oqaatigalugu ineqarnermut, isumaginninnermut, soraarnerussutisianut akileraartarnermullu tunngasut ataatsimut nutarternissaannut ukiuni aggersuni Naalakkersuisut ingerlatissallugu kissaatigisaannut akileraartarnermik allannortitsineq immikkoortut siullersaraat. Taamaattumillu tamatumunnga atatinnagu immikkut nalilersorneqassanngilaq.

2025-mi apersortittut meeqqat atuarfianni ilinniagaqalernissamut periarfissiisumik atuarsinnaassappata aammalu taakku aanakkuisa toqqissimasumik utoqqalisullu angajoqqaavi suliffis-saqassappata tamanna allannguisoqarnissaanik piumasaqarfiuvoq. Allannguinerit ullumikkut aallartinneqassapput, taamaattorli kikkut tamarmik malinnaasinnaannissaat pillugu sukkassusilimmik. Akileraartarnermik allannortitsineq alloriarnerit ilaminiinnaraat.

Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit kingullermik nalunaarusiaminni tikkuaanerattut, pisariaqarpoq inuiaqatigiit assigiinngitsutigut aaqqissuusseqqiffigineqarnissaat. siunnersuisoqatigiit aamma erseqqissaaffigaat, annertuunik sanaartugassaqaraluartoq aaqqissuusseqqinnissaq pisariaqartikkippat. Tassa isiginnaartuunnarata ineriartornerup ilaanik periarfissaasinnaasunik tigusissagutta ilinniagaqarnerunissaq aamma eqeersimaartunik suliffeqarfeqarnissaq pisariaqarpoq. Ineriartortitsinerlu tamanna akileraartarnermik isumaginninnermilu aaqqissuusseqqinnermit ikiorserneqassaq. Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit imatut tamanna oqaasertalerpaat:

”Sulinermi annertunerusumik iluanaaruteqarnissamut qulakkeerisut akileraartarnerup isumaginninnermilu pisartakkat nutarterneqarneri pingaarluinnarput. Suliffeqarnissamut kajumissutsit periarfissallu aamma sulisoqarnikkut pimoorussisumik ingerlatsisoqarneranut nukittorsarneqarsinnaapput.”

2025-mi inuiaqatigiit atugarissaarnerussappata inuiaqatigiinni kikkut tamaasa suliniuteqarfiginissaat pisariaqarpoq. Taamaattumik meeqqanut inuusuttunullu periusissaq aallartipparput, taamaattumillu meeqqat atuarfiannut inatsimmik nutaamik utoqqarnullu periusissamik kiisalu suliniutinik arlalippassuarnik 2025-p tungaanut pilersaarummi ilaatinneqartunik saqqummiusivugut.

Allanguiniarutta kikkut tamarmik ilanngunneqarnissaat qulakkiissavarput. Taamaattumik allanguutit arriitsumik annikitsukkuutaamillu ingerlanneqartariaqarput. 2025-p tungaanut pileraarut iluarsartuussinernik suliniutinillu arlalinnik imaqarpoq tamarmik immikkut atukkannik allanguisussatut taaneqarsinnaanngitsunik. Taakkuli ataatsimoortillugit anguniakkatsinnut ingerlatissavaatigut - inuiaqatigiit meerartatsinnut pitsaanerusut.

Akileraartarnermik allangortitsineq akileraartarnermi periutsimut naleqqunnerusumut qajannaanerusumullu alloriarnerit siullersaraat. Akileraartarnermik allanguinerup iluarsartuussinernut allanut immikkoortillugu isiginiarneqannginnissaa pingaaruteqarpoq. Tassami akileraartarnermi periuseq immiini naligiittoqalerneranik atugarissaartoqalerneranillu kinguneqassanngilaq. Akerlianik ilinniartitaaneq, sulineq aallarniinerillu taama kinguneqassapput. Aamma tamanna pissutigalugu akileraartarnermik allanguinermit ukiuni aggersuni immikkut ittumik iluanaarutissat suliffissaqartitsiniarnermut aammalu 16-init 18-inut ukiulinnut ilinniarnermik ingerlatsinngitsunut suliniutinut atorneqarnissaat Naalakkersuisut kissaatigaat.

Akileraartarnermik allangortitsineq ineqarnermut, isumaginninnermut, soraarnerussutisianut akileraartarnermullu tunngasuni ataatsimut iluarsartuussinernik malitseqartinneqassaaq. Sulinnissap kajuminnarnerulersinneratigut ilinniartitaanermik, inuussutissarsiutinik suliffeqarnermillu iluarsartuussinernit ikorfartornissaat anguniagaavoq. Akileraartarnermik allangortitsinikkut tamanna angusinnaanngilarput, aallartinnissarli Naalakkersuisut pingaaruteqartutut isigaat. Tassami allanguinissami uninngaannartoqarpat kinguariaateqartoqassammat.

Akileraartarnermik allanguut assigiinngitsunut marlunnut sunniuteqassaaq: Periuseq naleqqunnerulersillugu qajannaanarulersillugulu aammalu siunissaq isigalugu sulinissamut kajuminnerulersitsinissaq. Tamanna anguneqassaaq taama allanguinermi sulinermut akileraarutit appartinneqarnerisigut aammalu sumiiffinnit ullumikkut qajassuarpallaamik akileraarusersorneqartutut Naalakkersuisunit isigineqartunit isertitanik aallernikkut.

Sulinermi pitinnagu suliassaqarfiit sorliit akileraarusersorneqassappat? Suliassaqarfiit tassa taakkuupput 2025-mi inuiaqatigiit atugarissaarnerulernissaannut peqataanngitsut. Tassaapput suliqaarnani isertitat, tamatumani pineqarput inuit sulinatik aningaasanik iluanaarniarlutik imaluunniit akeqanngitsumik ajunngitsorsiaqartarlutik. Tamatumani pineqarpoq ataatsimut aalisagartassatta atorluarneqarnerat, tamanna ullumikkut inunnut ataasiakkaanut taamaallaat iluanaarutaasartoq. Avatangiisitsinnik mingutsitsisut taamaalillunilu 2025-mi Kalaallit Nunaannik imminut napatikkiartortussamik akornusersuisut akileraarusersortigit.

Tamatumani ilaatigut pineqartut inuussutissarsiornermik ingerlataqartunik akileraarusersuineq, tamatumani ullumikkut isumakkeerinermut maleruagassaqarpugut qajassuarpallaanik suliffeqarfinnut ernialersugaanngitsunik taarsigassarsinertut atuuttunik. Soorunami killissaritaasunik piumasagaatigut pitsaassapput suliffeqarfeqassallutalu aningaasaliisartunik, isumakkeerisarnermullu maleruagassat maannangaaq ima qajassuartigaat nalinginnaasumik sulisartoq sulinermini annertuumik akileraartarnermigut tamatumunnga akileeqataasassalluni.

Ataatsimut aalisagartassanik atorluaaneq tamatsinnut iluaqutaassaaq. Annaasaqaratarsinnaalluni aningaasaliinissaq soorunami immini akilersinnaassaaq, taamaattorli inuussutissarsiut ingerlallualerpat isertitallu pitsaappata inuiaqatigiit iluanaaruteqarnissaat pissusissamisuussaaq. Taamaattumik akileraartarnermik allannguinermi akitsuutip ilanngunneqarnissaa Naalakkersuisut kissaatigaat. Ataatsimut aalisagartassanik atorluaanerup, nunatsinni suliari-neqartuutit akileraarusersornissaat pinnagu nunani allani suliffinnik pilersitsippata, akileraarusersornissaa pissusissamisoornerussaaq.

Namminersortunut ernianit ilanngaait 10 %-imik annikillisinneqarnissaat Naalakkersuisunit sulissutigineqalersaarpoq. Ernianut ilanngaat inunnut akiitsortunut tapiissutaavoq. Tapiissutit sulisartut sulineranni akileraarutit qaffannerisigut aningaasalersorneqarput. Tamanna allanngortinneqassasoq Naalakkersuisut isumaqarput. Inuit biilisiniarlutik, angallatisiniarlutik inissiamilluunniit pisiniarlutik akiitsorsinnaapput, Naalakkersuisulli pissusissamisoornerusut isigaat tamatumunnga taarsiullugu inuit akiitsornerminni ernianut aningaasartuutit tamarmiusut namminneq akilertarunikkit, aningaasarsianik isertitat qaffasinnerusumik akileraarusersornerisigut akielraartartut allat akiliisinnagit.

Innuttaasut akileraartartut 2.500-t missaat inissianut akiitsoqarput ernialersorneqartunik. Taakkunanit 1.900-t missaat akileraartarnermik allanngortitsisoqarneratigut ataatsimut isigalugu iluanaaruteqassapput. Aningaasaqarnerat pitsaanerulissaaq. Innuttaasut akileraartartut 600-nit ikinnerunngitsut inissiamut ernialersukkanik akiitsoqartut akileraartarnermik allanngortitsisoqarneratigut annaasaqassapput, agguaqatigiissillugulu qaammammut 100 kr.-init ikinnerusunik annaasaqassallutik.

Taassuma saniatigut utaqqiisaasumik inissiat akeqanngitsumik inissiat allat assingalugit akileraaruserneqartalissapput, soorluttaaq aamma qamutit motorillit oqimaassutsimikkut akileraarutaat assingiissarneqartussaasoq.

Inatsisartut siunnersuutit ukua akuerissappatigut, Naalakkersuisut AIS2013-ip pingajussaaner-neqarnissaanut atatillugu Nuna Tamakkerlugu Akileraarutip 1 %-imik appartinneqarnissaanik allannguutissatut siunnersuuteqassapput. Taassuma saniatigut allannguutissap ukiumoortumik aningaasalersorneqarnissaanut 4,2 mio. kr.-it amigaataapput.

Aningaasalersuutissat amigaataanerannut pissutaavoq tusarniaanermut akissutit pissutigalugit angallatinut akitsuutip qaffannissaa Naalakkersuisunit toqqarneqarmat. Allat aningaasalersor-

nissaannut tunngatillugu taakkua 2013-imut Aningaasanut Inatsisip akuersissutigineranut atattillugu nassaarineqarumaarput.

Piffissami ukiuni arlalialunni aallarnisarnermi ingerlaavartumik iluanaarutit saniatigut ataasiartumik arlalialunnik isertitsisoqassaaq. Ataasiartumik isertitat taakku isumakkeerisarnermut maleruaqqusat allannguuteqarnerisa kinguneraat.

Aningaasat taakku pingaartumik suliffissaqartitsiniarnermut aammalu 16-init 18-inut ukiulinnut ilinniarnermik ingerlataqanngitsunut suliniutinut atorneqassasut Naalakkersuisut siunnersuutigaat. Suliffeqarnermi illuatungiliuttut kommunillu erseqqinnerusumik oqaloqatige-reernerisigut aningaasat atugassanngortinneqarnissaat Naalakkersuisut kissatigaat.

Iluarsiinerit taakku tamarmik akileraartarnermi periutsimut naleqqunnerusumut qajannaannerusumullu peqataaqataassapput. Sulinitsinni annikinnerusumik akileraartinneqartarnissarput aammalu immikkut suliaqarnitsinnut aningaasarsinneqartarnissarput naleqquttuuvoq. Aamma ingerlatanut imminnut assersuunneqarsinnaasunut akileraarusersuinissarput naleqquttuuvoq. Assersuutigalugu akiliuteqarnani inissiamut akileraarusersuineq akiliuteqarnani inisiatut allatulli ippat. Imaluunniit siunissaq ungasinnerusooq isigalugu assersuutigalugu aningaasannanniarluni sulinani isertitat isertitat allat assigalugit akileraarusersorneqarpata. Kiisalu pissutsit akissaqarnerusunit nammanneqartut akileraarusersorutsigit naleqquttuusaaq.

Allanngortitsinerup akileraartarnermi periuseq qajannaatsoq qulakkiissavaa, tassa akileraartarneq siammarneqassammat. Siunissami utoqqaat amerlanerulertussat aamma sulisinnaasut ikinnerulertussat nalunnginnatsigu, silatusaarnerussaaq isertitatigut akileraarutitut pituttorsimanitta annikillineqarnissaa. Sulinermit akileraarutit allanut nuunnerisigut 2025-mut aningaasanut inatsisip aamma ataqatigiissaarsinnaanera qulakkiissavarput, naak akileraarutitut isertitat ilaat nikerarsinnaagaluartut.

Oqaatigineqareersutut akileraartarnermik allanngortitsineq kisimi sunniuteqarsinnaanngilaq, taamaattumillu isumaginninnermut, ineqarnermullu politikinik iluarsartuusseqqinnissaaq aammalu suliffissaqartitsiniarluni, ilinniartitaanermi inuiaqatigiinnilu pissutsini tamani suliniutit ilanngunnagit nalilersorneqassanngillat.